

הלכות קריאת שמע סח"ט

ובפסח (א) (שהחונים מאריכין הרבה בניגונים) מוטב לומר הפיוט קודם שיתחיל הברכה שהרוב הוא שלא מעין הברכה¹¹ וחשוב הפסק באמצע הברכה (כששהיו בו כדי לגמור את כולה¹²).

וכל זה בצבור אבל המתפלל ביחוד אין לו לומר שום פיוט בברכת קריאת שמע¹³ אפילו קודם שמתחיל הברכה שהרי אסור להפסיק בין ישתבח ליוצר¹⁴.

ואפילו בצבור אם שכח לומר הפיוט ער שגמר הברכה אסור לאמרו שכשאימרו באמצע הברכה מעם ההיתר הוא משום שהוא מעין הברכה אבל בין ברכה לברכה אסור להפסיק¹⁵:

ב וכל זה בברכת קריאת שמע אבל בתפלת י"ח אין הפיוטים חשובים הפסק¹⁶ שהרי מותר להוסיף מעין כל ברכה וברכה¹⁷ ואפילו בג' ראשונות שאסור לבקש בהן צרכיו יש מתירין לומר פיוטים הואיל והן צרכי רבים כמו שיתבאר בס' ק"ב וכן רבי אלעזר הקליר שהיה מאריך ישראל מקרית ספר ובימיו היו מקדשים על פי הראיה שהרי לא תיקן שום קרוב¹⁸ ליום שני ותנא הוא והוא תיקן קרוב¹⁹ לג' ראשונות²⁰.

ויש נוהגין שלא לומר שום פיוט אפילו שלא בברכת קריאת שמע אלא מה שסדרו הראשונים כגון הקליר²¹ שתקנו על דרך האמת²².

אמנם המנהגים שנהגו בשרשי התפלה אין לשנות ממנהג אבותינו²³ כי י"ב שערים בשמים כנגד י"ב שמים וכל שכתב יש לו שער ומנהג בפני עצמו²⁴ לכך מה שנוכר בנמ' (או בדברי הפוסקים שלמדו דבריהם מהגמ') הוא שזה לכל:

סמ דין פורם על שמע וכו' מ' סעיפים:

א אם יש בני אדם שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחוד ולא שמעו לא קריש ולא קדושה עומד אחד מהם ואומר קריש וברכו וברכה ראשונה של קריאת שמע שהוא יוצר אור

קונטרס אחרון

(א) זכבסם שהחונים מאריכים בו צ"ע בלא"ה נמי לתסוד וא"ל משום ששהה כדי לגמור את כולה לאסור כששהיו במה שאינו מעין הברכה באמירה ובנגון יחד אבל במעין הברכה אין האמירה מפסקת ובשלא מעין הברכה נמי שרי בפחות מכדי לגמור את כולה כיון שמקצתה מעין הברכה וצ"ע:

מלשון 'קריבות' שמקריבין אל הש"ת.
כו רא"ש שם. תוס' רבינו יודת' ברכות יא. א. שכל' הלמק
סי' כח. וראה שו"ת תרשב"א ח"א סי' תסס ופור' –
שהביאו מ"ר אלעזר הקליר גם לענין פיוטים בברכות
ק"ש.

כז האריי (שער הבוננות ריש ענין נוסח התפלה). ח"א
ריש סי' סח. וראה גם לקמן סי' קטש סוף סי' א' ובהערה
שבשדה"ג.

כח ראה ירושלמי עירובין פ"ג הל"ב ולענין שניו ממנהג
אשכנז לנטח האריי ראה אנ"ק ח"ד ע' צא וע' שאז
וש"ג.

כט שער הבוננות ומ"א שם. וראה מ"ש בהך בקדמת
שער הכולל.

יח ח"א סי' א. ע' קונטרס אחרון.
יט ע"י ח"א ד"ש סי' סח. וראה גם לעיל שם סי' א.

כ ר"מ ח"א סי' פח. ח"א סי' א.
כא מ"א שם. וכלעיל סי' גר סוף ג' וש"ג.

כב ח"א שם.
כג ח"א סי' פ"ה דברכות סי' כא. טו"ר סי' קיב – אף שאמרו
בברכות ק"ש בסוף סי' שלפנינו. וראה גם שבלי הלמק
שביא מדברת נאונים לענין ג' ראשונות (ובסוף מבוא
אחרים גם לענין ברכות ק"ש). ועי' דבר נחמ"ו, סי' כו. גיה"ת
(ג.י.) ח"ב ע' ע" קעטא.

כד בחלקמן סי' קטש סוף ג' וש"ג.
כה ר"ת קול רנה ושנינה בארלי צדיקים (כ"י ר"ה בענין
התפקוד). וראה מענין י"ב ברכות פ"ה סי' כא אות א.

הלכות קריאת שמע סט

פעם שניה^א (ואשר הצבור שומעין ועונין אמן) (ממעם שנתבאר בס"י נ"א)^ב וענין זה נקרא פורס על שמע^ג פורס מלשון התיבה כמו פרוסה שאין אומרין אלא מקצת מברכותיה^ד ולאחר שסיימו ברכת יוצר אור אומר ברכת אבות ונבורות וקדושה ואהיה קדוש וזה נקרא עובר לפני התיבה^ה ואין עושים דברים אלו בפחות מעשרה^ו מפני שהם דברים שבקדושה^ז. והשומעים רשאים ללכת לדרךם אחר קדושה אבל העובר לפני התיבה צריך לגמור כל התפלה אע"פ שכבר התפלל לעצמו שאסור להפסיק בתפלה ו"ח"י שאינו דומה לברכו^ח וקריאת שמע שהוא מפסיק בהן ואינו אומר אלא ברכת יוצר אור בלבדה הואיל וכבר קרא לעצמו תהלה קריאת שמע וברכותיה לפי שכרכות קריאת שמע אין להם סדר^ט שסדרן אינו מעכב לפי שאינו נתלות זו בזו שיצטרך לסדר זו אחר זו לכן רשאי להפסיק ביניהם אם כבר יצא ידי חובתו אבל ברכות התפלה יש להם סדר^י שתקנו לשרון זו אחר זו ואם שניה סדרן צריך להזור לראש לסדרן על הסדר לפי שכולן נתלות זו בזו כסדר שקבעו חכמים לפיכך כיון שהתחיל במקצתן צריך לגמור את כולן כמו שהן סדורות זו אחר זו אע"פ שכבר יצא ידי חובתו:

ב ויש אומרים^י שהפורס על שמע הוא כשעדיין לא קראו קריאת שמע וברכותיה שאז אומר אחד מהם קדיש וברכו ומברך ברכות שמע^{יא} והם שומעין ועונין אחריו אמן ויוציאים ידי חובתן (ולפיכך ג"כ לא היה יכול קמן לפרוס על שמע^{יב} שכל שאינו מחויב אינו מוציא ידי חובה^{יג}) ופורס הוא לשון פרוסה והצעה^{יד} והוא כנוי לכל מה שפורס ומסדר לפני קריאת שמע (ואחריה) דהיינו קדיש וברכו וברכות קריאת שמע כי הוא יברך הובח^{יז} תרגמו ארי הוא יפרוס ובחא^{יח}.

ותקנו כן כדי להוציא את מי שאינו בקי כמו שתקנו בתפלה^{יט} אבל עכשו שכולם בקיאים וכל אחד מברך לעצמו די בקדיש וברכו בלבד וכל אחד מברך לעצמו אח"כ ברכות קריאת שמע^י.

ואם כבר קראו קריאת שמע וברכותיה א"צ להזור ולברך אפילו ברבה ראשונה לא הפורס

יא רמב"ם הלכות תפלה פ"ח ה"ה. הרב רבינו יונה ברכות כא, ב ר"ה ריש. ר"ן מגילה שם ר"ה אבל בשם הגאונים. רשב"א שם ר"ה ואין עוברין (בשם הרמב"ן). וראה גם לעיל ס"י טז ס"ד.
יב ולענין ק"ש עצמה ראה לעיל ס"י סא סב"ה וט"ז.
יג מגילה כ"ד, א. רמב"ם שם הלכה יא. וברע"ל ס"י נג ס"ג.
יד ר"ה כג, א. רש"י מגילה שם. וראה גם לקמן ס"י קפא ס"ג. הע"ב תת"ע ע' 49.
טו רמב"ם בפ"י המשנה מגילה פ"ד מ"ג. וכה"ג פ"י הערוך בערך פוס.
טז שמואל א מ, י.
יז ערוך שם. ויפוד ר' יהודה ב"י בחילוי מובא בתגומת מיימוניות הל' תפלה פ"ח אות ג. ספר האשכול הלכות תפלה. הרב רבינו יונה שם. ובתרגום שם: ארי הוא פרוס מונא.
יח הרב רבינו יונה שם. ועי' לעיל ס"י טז שם שבה יכול להוציא אף הבקר.
יט ררכי משה. רמ"א ס"א.

א רש"י ור"ן בפ"י המשנה מגילה כג, ב. שו"ע סעף א. ועי' גי'ות (ג) ה, נב.
ב אולי צ"ל בס"י זה סעף ז, דהיינו כדי שלא יהיו ברכותיו לבטלה, כדלקמן ס"י קכד ס"ו.
ג משנה מגילה כג, ב. וראה גם לעיל ס"י נד ס"ה. דין קדיש וברכו שבתפלה בצבור נתבאר לעיל ס"י נג.
ד מור שרוע שם.
ה כמשנה שם. דין חזרת הש"ת שבתפלה בצבור יתבאר לקמן ס"י קכד.
ו משנה שם.
ז גמרא שם. שו"ע שם.
ח מהר"י אבוהב תובא בב"י סוף הסימן. רמ"א ולבוש סעף א. וראה הגמרא ריני תפילה ס"י כז. ועי' תה"ד ס"ג.
ט כדלקמן ס"י ס סעף ג וט"ז.
י ועי' ח"א ריש סי' תקצ"ג ס"ב ב ולקמן שם ס"א. ועי' תוספות ורא"ש ברכות ד"ז, א ר"ה אמצעות. ועי' לקמן ס"י קד ס"ה. פ"י ק"י. ס"י ק"ש ס"ה. ס"י קפא ס"ב. וראה מ"ז ועינים.

הלכות קריאת שמע סט

ולא השומעים (ולפיכך ג"כ קמן יכול לפרוס (ממה) [כמן] שנתבאר בס"י נ"ג²) וכן נהגין במדינות אלו¹⁰:

ג. יש אומרים¹¹ שפורסין על שמע בערבית כמו בשחרית ובמדינות אלו נהגו להקל בערבית לפי שאין אומרים קריש בערבית קודם ברכו ומשום ברכו בלבד אין מקפידין כל כך¹² (ומ"מ אם אחר הוצה להחמיר על עצמו ולפרוס בערבית אין מוחין בידו והבא עליו ברכה¹³):

ד. מי שלא שמע קריש וברכו וקדושה והוצה לפרוס על שמע או לירד לפני התיבה אף על פי שיש בבית הכנסת עשרה צריך לחזור אחר ששה שלא שמעו עדיין דהיינו המשה והוא כרי שיהיו רוב המנין מאותם שלא שמעו¹⁴ ויש אומרים¹⁵ שאפילו מ' ששמעו מצטרפים לאחד שלא שמע שיוכל לפרוס ולירד לפני התיבה שכיון שהם שומעים לירב שבקדרישה שמעו כפיו ועונין אחריו הרי הוא מקדש ה' בעשרה ולענין מעשה יש לחזור לכתחלה אחר ששה שלא שמעו ואם אינם נמצאים יש לסמוך על סברא האחרונה¹⁶.

ולדברי הכל א"צ שמי שלא שמע ופרוס בעצמו¹⁷ אלא אפילו מי ששמע כבר יכול לפרוס¹⁸ ולעבור לפני התיבה בשבילי? כמו שהוא בכל המצות התלויות בדבור או בשמיעה שכל מי שמחוייב בדבר אע"פ שיצא כבר ידי חובתו יכול להוציא אחרים ידי חובתן שיאמר הוא והם ישמעו ממנו¹⁹ ששומע בעונה²⁰.

ומ"מ אם אותו שלא שמע הוא כפי לפרוס ולעבור לפני התיבה מוטב שיפרוס ויעבור הוא משיפרוס ויעבור אחר שכבר שמע ויצא ידי חובתו²¹ כמ"ש בס"י ע"ג²² לענין קידוש ועכשו נהגו שלעולם האבלים פורסים שמע ואפילו שמעו ויש אחר שלא שמע ויודע לפרוס בעצמו ואין מנהג זה נכון²³.

ויש מקומות שנהגין שהש"ץ אומר ברכו בכל יום אחר קריש האחרון²⁴ כדי להוציא מי שמתאחר לבא לבית הכנסת ולא שמע עדיין ברכו ואף אם אירע שלא בא אדם לבית הכנסת אחר ברכו אין מדרקקים בכך לבד משבתות ויו"ט כמו שיתבאר בס"י קל"ג²⁵ ואין לבטל מנהגם בבית הכנסת מפני המחלוקת אבל בבית המדרש שאין לחוש למחלוקת יש לנהוג שלא יאמר הש"ץ ברכו אלא א"כ בא אחר אחר ברכו²⁶.

כ סעף יג. עין גם אלה רבב ס"ק א.
כא רמ"א שם.
כב ד"ן מגילה שם, ר' נתן ב"ר יהודה בספר העתיקים הובא בארחת יציה הלכות תפלה ס"י ע"ד. כרכו ס"י א הובא בדרכי משה. רמ"א ס"א.
כג דרכי משה שם. רמ"א שם. מ"א ס"ק ג. ובסידור סידר אגודות קריש בערבית קודם ברכו. וראה דרכי יחיים ברכות ה"ד סק"א"ב.
כד כי"מ חלשון ד"מ ע"ש. וכ"מ ברמ"א שם בהג"ה ב ולקמן ס"י.
כה וזכ"מ הלכות תפלה פ"ח ה"ד, ר"ת (הובא בהנהגות מיינונות שם אור. ג. ר"ן במגילה שם. ע"י גם רא"ש מגילה פ"ג ס"י ו'). ש"ע סעף א.
כו רש"י (הובא בהנהגות ואין מגילה כג, ב). רא"ש שם. כז ב"י ושל"ע שם. וע"י שאלו צ"ח תניא ס"י פ.
כח ע"י ב"י שם.
כט רש"י (הובא בתוס' ורא"ש שם).

ל ש"ע שם. מ"א שם ס"ק ד.
לא ר"ה כמ, ספ"א. רמ"מ הל' ברכות פ"א ה"י.
לב כדלעיל ס"י ח ס"א וש"י.
לג ב"י, ש"ע שם.
לד סעף ו. ועמ"ש לקמן קמו סכ"ג קדושה דגו לשאר ברכת המצות שאם הוא כבר בירך אינו מוציא אלא מי שאינו בקי מפעם ערבית, כדלעיל ס"י ח ס"א. אבל ברכות ק"ש מנחי אף בבין כדלעיל ס"י ג ס"ד, אלא שלכתחלה אין מנהג זה נכון.
לה מ"א ס"ק ה.
לו שו"ת וי"ב"ש ס"י שלח (הובא בס"י קלג. דרכי משה). ולא יאמר קריש נוסף קודם ברכו, כדלעיל ס"י ג ס"ד. ואין מנהג הב"ד כן. ע"י אג"ק ה"ד ע"י רנ"ו.
לז ס"י ה' כשנע"ר לא התע' לדינו, וראה ש"ע ורמ"א ס"י קלג.
לח ד"מ"ע מפאנו ס"י פ"ד. הובא במ"א בריש הפסוק.

אבל כל מי שהיה בשעת אמירת ברכו ושמעו וענה עם הצבור אף שלא בידך יוצר אור עם הצבור מפני שהאריך בסדר התמיד ובפסקו דומרה ויצטרך לומר יוצר אור ביחוד אע"פ שאינו רשאי שהיה לו לדלג פסקו דומרה כדי להתפלל עם הצבור^ט אין לש"ץ לומר ברכו בשבילו (אם הוא עדיין לא הגיע ליוצר אור) הואיל והוא כבר שמע וענה אחר ברכו עם הצבור והוא הדין אם שמע ברכו מאחד מהעולים לקרות בספר תורה ביום הכניסה וענה אחריו דין ואין הש"ץ חוזר בשבילו (אם לא הגיע עדיין ליוצר אור) אבל כשמגיע ליוצר אור יכול לומר קדיש וברכו אם מוזמן לו מ' שישמענו ויענו אחריו ואע"פ שכבר שמע וענה עם הצבור (וגם הם שמעו וענו) מ"מ כיון שעכשיו הוא בא לסמוך ליוצר אור יכול לחזור ולאמרו (והוא הדין שאם הגיע ליוצר אור כשהש"ץ הגיע לקדיש אחרון חוזר הש"ץ ברכו בשבילו)^י וכן צריך לומר במדינות אלו שהאבלים פורסים שמע שלא יפרסו בשביל מי שמעו ברכו אפילו מהא' העולה לספר תורה (אלא א"כ בא לסמוך ברכו ליוצר אור).

נוהגין לפרוס שמעו אחר תפלת י"ח בלחש מטעם שנתבאר בס' נ"ד^{יא} וכל אותם שלא שמעו ברכו מתקבצים או לפתח בית הכנסת אצל האבלים שהם פורסים שמעו ונמשך מזה קלקול שעדיין מקצת הקהל מתפללים ואלו עוברין לפניהם ואסור לעבור כנגד המתפללין^{יב} על כן צריך לומר בזה^{יג}:

ה אע"פ שאפילו יחיד שהתפלל כבר בפני עצמו אלא שלא שמע קדושה יכול לירד לפני התיבה ולחזור ולהתפלל כל התפלה בשביל הקדושה מ"מ אם לא התפלל עדיין אין לו להתפלל בלחש תחלה אלא א"כ יש ששה שהם רוב מניין^{יד} שלא התפללו עדיין שאז הם כמו צבור נמור ומתפללים בלחש תחלה ואח"כ חוזר אחר מהם התפלה בקול רם אם יש מ' שישמענו ויענו ומניין^{טו} אבל בפחות משהו שלא התפללו לא יתפלל הש"ץ בלחש תחלה אפילו הש"ץ הוא מאותן שלא התפללו עדיין אלא יתחיל מיד בקול רם שהרי עיקר הכוונה הוא בשביל הקדושה^{טז} (ומשמע זה לא יאמר בקול רם אלא עד האל הקדוש ולא יותר שלא הנירו להשמיע קולו בתפלתו^{יז} אלא בחזרת הש"ץ בלבד וזה אינו ש"ץ כיון שאינו רשאי לחזור התפלה ואינו מתפלל אלא פעם אחת בשביל הוי"ו עצמו בלבד^{יח}):

ז מי שנתאחר לבא לבית הכנסת ולא שמע לא ברכו ולא קדושה והושיש שמא לא יהיו עשרה בבית הכנסת כשיגיע לתפלה יש מתירין^{יט} שיפרוס ויעבור לפני התיבה להתפלל שמונה עשרה מיד ואח"כ יקרא קריאת שמע וברכותיה ולא יחזור להתפלל ואף על פי שאינו סומך גאולה לתפלה אין בכך כלום הואיל וכוונתו לומר קדושה בעשרה ואין להקל בזה לכתחלה אלא יתפלל בסדר ייסמוך גאולה לתפלה ואם יהיה עשרה בבית הכנסת

לט כדלעיל סי' נב ס"א.
מ רבי"ע מפאנו ונ"א ש"ס.
מא סעף ד' ט"ג.
מב כדלקמן סי' קב סעף ד'
מג ט"ז סק"א.
מד ראה אנ"ק ח"ג ע' תנ"ג. הפ"ז ע' ש"ב.
מה כדלעיל סי' נה סעף ז' ט"ג.

מו ת"א ס"ק ד'
מז ראה לקמן סי' קא ס"ב.
מח ע' פ"י פכ"ד פ"ב בהג"ה ולקמן שם פ"ג ו"ד וצ"ע.
ט"ו תולדה ליהוד סק"ד. אמרי ישראל ח"ב סי' סק"א.
חקרי הלכות ח"ו כ"ד, א.
מט רמ"א סעף א'. ומהרי"י אבותם הובא בכ"י ד"ה ובתוכו בספר הגהות.

הלכות קריאת שמע סמ' רל"ט

יאמר קדושה^א (א) שאין להפסיק^ב בין גאולה לתפלה משום קדושה (כמו שנתבאר בס' ס"ז^ג):

ז אסור לש"ץ או לאחר להפסיק בין גאולה לתפלה של שחרית או בקריאת שמע וברכותיה כדי לפרוס על שמע אותם שבאו לבית הכנסת לאחר שענו הקהל קריש וברכו והתחיל כבר הש"ץ בברכת ויצר אור^ד אבל אם עדיין לא התחיל חזרו ואמרו ברכו פעם שנית כשביל אותם שבאו לאחר שענו הקהל ברכו^ה אבל בין גאולה לתפלה של ערבית מותר להפסיק להוציא אחרים ידי חובתן בברכו שהרי בלא זה מפסיקין בין גאולה לתפלה בפסוקים^ו וקריש הואיל ותפלת ערבית רשות כמו שיתבאר בס' רל"ז^ז:

ח יש מי שאומר^ח שאם התפללו צבור בבית הכנסת ובאו צבור אחר לחזור ולהתפלל כסדר תפלת צבור שיעבור אחד מהם לפני התיבה להוציא אחרים ידי חובתן בדברים שבקרישה אין לש"ץ השני לעמוד במקום שעמד הראשון אם הראשונים עדיין בבית הכנסת אלא שהשלישי סדרם כי זה נגאי לראשונים כאלו לא יצאו ידי חובתן בראשונה ועומד זה להוציאם ידי חובתן אבל אם יצאו הראשונים מבית הכנסת אין לחוש לזה^ט.

ואם אין ש"ץ לאחרונים יכול אפילו ש"ץ הראשונים לירד לפני התיבה שנית להוציאם ידי חובתן^י (בדברים שבקדושה ויכול לחזור ולהתפלל להם כל תפלת י"ח כשביל הקדושה שבה כמו שנתבאר^{יא} אבל לא תפלת לחש ולא ישחבה וברכות קריאת שמע שכולם בקיאים וכל אחד מברך לעצמו).

ואם הראשונים הוציאו ספר תורה וקראו בו נוחים בקצת מקומות שאין האחרונים מוציאים ספר תורה שנית לקרות באותו בית הכנסת^{יב} ויש שנתנו מעט למנהגם^{יג} שהוא משום פגמו של ספר תורה שמא יאמרו שמצאו פסול בספר תורה ראשונה ומפני כך הוציאו ספר תורה שניה ואף אם הוא ספר תורה הא' עצמו מ"מ הראשונים אין מכירין אותה ושמא יאמרו שהיא ספר תורה אחרת שהוציאו משום פסול שמצאו בראשונה (אבל מן הדין אין שום איסור בדבר שאין לחוש לפגמו של ראשונה אלא כשעולה לקרות בשניה מי שעלה כבר בראשונה וגם בזה אין לחוש אלא כשעולה וקורא בשניהם זה אחר זה מיד כלי הפסק איש בינתיים כמו שיתבאר בס' קמ"ד^{יד} וכ"ש כאן שמפסיקין בינתיים הרבה וגם הוא צבור אחר שבוראו אין לחוש לכלום):

קונטרס אחרון

(א) שאין להפסיק בו ומהר"א ס"ל כהר"ק^{טז} שבב"י ס"ח וכמ"ש בתורת הדשן^{יז} שדברים אלו מגומגמים כו' וע"ש בטור^{יח}.

ג	ח"א ס"ק ג.
נא	ע"י ב"ש ונדרס אחרון.
נב	סעף ז. וראה שם ק"א ס"ק ג.
נג	סדר רב עמרם נאמן. ספר המנהיג דיני תפלת ס"ו כו בשם האנשים רמ"א סעף א.
נד	ספר המנהיג שם. לביש סעף א. מ"א ס"ק ז.
נה	ספר המנהיג. סדר רב עמרם ורמ"א שם. מ"א ס"ק ה. ובסידור (בערבית שבת) כ' שהנהיגן שלא לומר מפני חשש הפסק אין להפסיק בפסוקים.
נו	סימן זה חסר בש"ע רבינו. וראה לקמן ריש ס"ה פה.
נז	ד"ר מרדכי ס"ה מו. הובא בברכי משה.
נח	ד"ר סעף א.
נט	דבש סעף א.
ס	לעיל סעף ה.
סא	חפ"ט שמואל ס"ז ג בשם ה"ר בנימין ב"ר שמואל.
סב	מ"א ס"ק מ. כמ"ג ס"ה קמר וה"ש.
סג	משפטי שמואל שם.
סד	ס"ה זה בשע"ר לא הוגע לדינו וראה שו"ע שם סעף ד רבמ"א שם ס"ק ד.
סה	ס"ה שכא.
סו	ס"ה מו ד"ה כתבו התוספות.
סז	ס"ה יב. הובא בב"י שם.
סח	ס"ה סו.

הלכות קריאת שמע סמ"ע

מן סומא אע"פ שלא ראה מאורות מימיו יכול לפרוס על שמע¹⁰⁰ אפילו בזמן שהפרוס היה מברך גם יוצר המאורות להוציא אחרים ידי חובתן¹⁰¹ מפני שגם הוא חייב בברכת יוצר המאורות כמו אחרים הפקחים¹⁰² לפי שהוא נהנה במאורות שרואין הפקחין שיוכלו לראותם ולהורות אותו הדרך אשר ילך בה¹⁰³:

ע מי הם הפמורים מקריאת שמע וכו' ה' סעיפים:

א נשים ועבדים פמורים מקריאת שמע¹⁰⁴ מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא¹⁰⁵ שאין מצותה אלא בזמן שכיהה ובזמן קימה¹⁰⁶ ומ"מ נכון הוא ללמדם שיקבלו עליהם עול מלכות שמים ויקראו לפחות פסוק ראשון¹⁰⁷ וכן פמורין מברכות קריאת שמע שיש להם ג"כ זמן קבוע של ערב עד זמן החמה ושל שחר עד ד' שעות¹⁰⁸ כמו שנתבאר בס' נ"ח¹⁰⁹ ומ"מ חייבין בוברית יציאת מצרים שהוא מצות עשה שלא הזמן גרמא שמצותה ביום ובלילה¹¹⁰ לפיכך יש להם לברך הברכה שנתקנה על יציאת מצרים שהוא אמת ויציב וכיון שהם חייבים בתפלה י"ח כמו שיתבאר בס' (ק"י) [ק"י]¹¹¹ יש להם ג"כ לסמוך גאולה התפלה (א) ואם רצו¹¹² לברך גם שאר ברכות של קריאת שמע וגם פסוקי דומרה וברכותיה הרשות בידם):

ב קטנים הפמורים מקריאת שמע¹¹³ אע"פ שיש בה קבלת מלכות שמים כמו שפמורים משאר כל המצוות¹¹⁴ והוא שלא הגיע לחינוך¹¹⁵ ויש אומרים¹¹⁶ שאפילו הגיע לחינוך לא הטילו על אביו להנכו בקריאת שמע וברכותיה לפי שאין מצוי אצלו בזמן קריאת שמע בערב וישן הוא בבקר וראוי לנהוג כסברא הראשונה¹¹⁷ ולדבריו הכל חייב להנכו בתפלה אם הגיע לחינוך כמו שיתבאר בס' ק"י¹¹⁸:

ג הכונס את הבתולה פמור מקריאת שמע וברכותיה¹¹⁹ ומן התפלה (עין סימן ק"י)¹²⁰ כל

קונטרס אחרון

(א) ואם רצו בו עיי' סי' (י"ח) [י"ז]¹²¹ ובסי' תכ"ב ובש"ע¹²² מבואר דאין לחלק בין וצונו לשאר ברכות ובלאה"נ כ"ש הוא¹²³:

ט חשבי"א בגיטין דף מ, א ד"ה אשר ריב"ל עיי' בקוטרס אחרון. וראה שו"ת צמח צדק א"ח סי' ג ס"ח.
י עיי' סי' מז במ"א ס"ק ד' וסי' ס"י י מוכח דאין חייבין בפרקים אלה.
יא במשנה שם. מור ושוע' ס"ב. אבל משהחל לדבר אביו מלמדו פסוק שמע, כמבואר בהל' ת"ת רצ"א.
יב לבוש סעף ב. הנהיג ב סעף. אבות סוף פרק ה.
יג ד"ת בתוס' ברכות שם ורא"ש פ"ג דברכות ס' יג.
 היעת הא' כמור ושוע' שם.
יד דוסי' ברכות שם. הובא במור. דיעה הב' כמור ושוע' שם. ועיי' משנה ברורה בהל' ד"ה קטנים.
טו שו"ע סעף ב.
טז סעף ג.
יז ברייתא ברכות יא, א וש"נ. מור ושוע' ס"ג.
יח סעף א שכל הפמורים מקישי (ובמור שם נוסף: כגון שעוסקין בנגזזה או במורת מצוה) פמורים מתפלה.
יט סעף ב בהג"ה. וראה לעיל סי' יז ח.
כ ע"ש במ"א בריש תמנין [ראי' לאו תמנין שהם גרמו המום היו מברכות]. ועיי' גם לקמן סי' רצו ס"ט.
כא ראה מ"מ ועינים.
כב ראה מ"מ ועינים.

סח משנה מגילה כד, א. תשובת הרא"ש כלל ד ס' כא. מור ושוע' ס"ב.
סט מור בשם הרא"ש.
ע ב"ה. ועיי' לעיל סי' ג ס"ח.
עא ברייתא שם, ב. מור ושוע' שם.
סימן ע
א משנה ברכות כ, א. מור ושוע' ס"א.
ב רש"י שם. גמרא כ, ב.
ג משנה ברכות י, ב. וראה מ"מ ועינים.
ד אוהל מונד' שער קריאת שמע דרך ב נתיב ג. שו"ע ורמ"א סעף א.
ה ח"א ס"ק א.
ו סעף ב"י.
ז כדלעיל סי' ס' ס"א. ועיי' קובץ כינעס תורה ב, ריה.
ח סעף ב. ועיי' לעיל רמ"א יז (לענין ציצית). סי' לח ס"ג (תפילין). סי' מג ס"י (תורה). לקמן רש"י קפו (ברמ"ז).
ט רעא ס"ה (קידוש). סי' רצא (ג' מערות שבת). סי' רנו ס"ט (הדרגה). סי' תפג ס"ב (מפרת העומר). סי' תקפח ס"ו (שופר). סי' תרט ס"א (מוכה).